

I. fejezet

1994. július 9., Moravica

"AMIKOR CSAK VALAMIBE BELEKEZDTEM, MINDIG A BELÜGYÖN FEJEZTEM BE"

Kiss Antal bácskai református esperessel beszélünk meg találkát. Kecskés Maconkai Ferenc bezdáni plébános is velünk tart és örül, hiszen rég nem látott katonabarátját ölelheti át nemsokára, akivel moravicai szolgálata alatt néhány évig sikeresen együttműködött. Ragyogó napsütésben érünk a moravicai templom elé. A mesésen szép templomkertet magán hordó domb a liget közepén kimagasló templommal szívet és szemet gyönyörködtető látványt nyújt e sík vidéken. A fogadtatásból kiderül, hogy nagy szeretettel vártak bennünket. A verébcsontó református és a terebélyes római katolikus pap könnyekig meghatódva, hosszasan ölelkezik. Találkozásuk, túlzás nélkül mondhatjuk, regénybe illő. Marika néni, az esperes úr felesége szívvel-nyelven invitál bennünket beljebb, a hangulatos, kézimunkákkal bőségesen ékesített lakás belsejébe. Az ilyenkor szokásos, "üdvözlő" beszélgetést követően, a fiatalokra jellemző türelmetlenséggel igyekszünk a témára terelni a szót. Hogyan élte meg az esperes úr a vallásüldözést?

*

K. A.: 1952-ben egy újságcikk megjelenésével kezdődött az egész. Évi szabadságon voltam. Bementem Szabadkára, ahol a Pali-
csi Ünnepi Játékokat tartották, Zs. J. bácsi ült mellettem. Topolyai katonák is játszottak ott... Az újságban később az jelent meg, én bíz-
tattam az embereket, hogy köveket vigyenek és dobálják meg őket...
Utána hívatott az ügyész és számon kérte, hogy miért nem cáfoltam
meg a cikket. Azt feleltem: mindenki tudja, hogy nem igaz és külön-
ben is, úgysem közölték volna le a cáfolatomat. Négy évvel később,
1956-ban ezt az "ügyet" előkotorászták, pizskálódni kezdtek. Elein-

te úgy, hogy nem engem hívtak, hanem presbitereket... Behívták két idős presbiterünket a rendőrségre és megpróbálták rákényszeríteni őket arra, hogy valljanak ellenem. Azt kérdezték tőlük, hogy én mit mondtam, de mivel nem szóltak semmit, bevetették őket a pincébe, mondván, hogy gondolkozzanak. Egy idő után előhozták, majd megint visszatették őket. Végül szabadon bocsájtották a két idős embert, de egy hónap múlva újra vissza lettek hívva. Megkérdezték tőlük, hogy elmondták-e nekem a velük történeteket. Mikor azok nemmel feleltek, akkor meg azt kérdezték: "Hát miért nem mondták meg?"... Persze, volt olyan is, aki felkeresett és elmondta, hogy zaklatták. Engem csak a végén hívtak, mégpedig Topolyára, ahol először is azt kérdezték tőlem, mit csináltam 1943-ban. Elmondtam, hogy segédlelkész voltam Székháti Sándor, magyarországi lelkész mellett. Ő volt a hitoktató lelkész Moravicán. Székháti Sándorral arra törekedtünk, hogy a Keresztyén Ifjúságot ne tegyék nyilas szervezetté.

– Volt-e jelen más is a kihallgatásnál?

K. A.: Nem volt... Amikor 1944-ben bejöttek a partizánok, megalakult itt a helyi Szocialista Szövetség, azaz a Népfront. Egy szerda este kérve kértek, menjek be és tartsak előadást. Nem akartam ráállni, de addig unszoltak, hogy elmentem. Rögtön arra kértek, nyissam meg a gyűlést és mondjam el azt, hogy mi a Népfront... Én? Hát most hallok róla először... Az egyik kiállt, annyit mondott: "Szabadság! Testvériség! Egyenlőség"... Kész volt, nem is kellett megnyitni a gyűlést... Erre én felálltam és azt mondtam: itt vannak a nyilasok, a turániak stb. Ha szabadság, testvériség és egyenlőség van, akkor miért zárták be őket? Ezek az emberek épp olyanok, mint akik elmentek Dél-Amerikába, meg mit tudom én hová, a nagyobb darab kenyér reményében... Nem pártoskodó emberek ezek. Holnap éppen olyan kommunisták lesznek, mint amilyen nyilasok voltak. Nincs ezeknek elvük. Ezek szegény munkásemberek... Ugyanakkor azt is kimondtam, hogy nem világos előttem, miért szedik le az utcatáblákat, miért változtatják meg az utcák neveit. Elűzték a németeket, a

Lelbachokat, Fernbachokat; akik a helyükbe jöttek, azok most nagyobb urak. Hogy lehet ez?

– Mi lett ennek a következménye?

K. A.: Rögtön kizártak... Később jöttek, hívtak, de azt mondtam: engem onnan kizártak, oda többé nem megyek vissza. Az volt a baj, hogy amikor bármibe belekezdtem, mindig a belügyön fejeztem be. Egy alkalommal, az aratási ünnepségen amit a futballpályán tartottak, még ünnepi zászló is volt, meg egy színdarabot is előadtak a műkedvelők. Később azt mondták, hogy ez a V. L. bácsi, az Sch. J. bácsi és az én összeesküvésem volt... Szerencsére voltak rendes emberek, köztük kommunisták is, akik megcáfolták. Azt mondták: "Nem igaz, ott voltunk a gyűlésen és megszavaztuk a színdarabot."... Így hát valahogy felmentettek. Amikor 1956-ban "elővettek", az volt ellenem a vád, hogy a focicsapat vezetőit arra buzdítottam, szerezzenek maguknak autoritást és igyekezzenek vallásos szellemben nevelni az ifjúságot. Pedig én nem voltam semmilyen kapcsolatban a csapat vezetőjével. Ugyanaz a személy volt a tárgyaláson a koronatanú, mint 1952-ben, Tóth Jóska perében... Őt el is ítélték rendesen... A főtárgyaláson a szabadkai másodbíró nem volt rest, kiment és előkereste az 1952-es vádiratot, majd az említett koronatanúnak szegezte a kérdést: "Maga 1952-ben nem említette, hogy a lelkész úr is ott volt a mérkőzésen?!" Erre ő azt mondta, hogy ezt az ügyész nem kérdezte. A másodbíró magából kikelve folytatta: "Ugyan, ne beszéljen! Az egész egy újságcikkből indult ki, ami a lelkész ellen irányult." Az említett személy mellett volt még egy tanú. Ők ketten azt állították, hogy én egy vasárnapi meccs után a kávéház előtt azt mondtam az embereknek, hogy mi azért kaptunk ki, mert magyarok vagyunk... Nem is voltam lent. A koronatanú azt állította, ő 20-30 méternyi távolságról egy másik társaságban hallotta, amint én ezt mondtam... Erre én megkértem, mondja el szó szerint, mit hallott, mire ő azt válaszolta, hogy elfelejtette. A másodbíró odavetette: "Hogyan felejtette el, amikor egy hónappal ezelőtt, az ügyészségen

tett vallomásában elmondta?” Azt felelte, neki a belügyes mondta, mit valljon... Hál’ Istennek, felmentettek.

– Ezzel véget értek a megpróbáltatások?

K. A.: Hm! Az iskolaigazgató megfenyegette az egyik tanárt, hogy megbünteti, mivel megkereszteltette a lányát. Erre ez volt a válasz: ”Hallgass, te is megkereszteltetted a tiédet!” Az iskolaigazgató dühbe gurult: ”Ki mondta?! Tán Kiss Antal?! Fölakasztatom!”... Barátom, elmentem Tornyosról Kevibe, gyalog, hogy őt a feleségével megeskessem és a lányát megkereszteljem... Azután meg azt mondta, hogy felakasztat!? Egy alkalommal, amikor segélycsomagok érkeztek Svájcból a konfirmandusok részére, az egyik újságíró írt egy cikket Uram Isten, mi van a csomagban? címmel, amiben azt állította, hogy a nagyságák a levetett ruháikat küldték el. Én erre válaszoltam a lapnak és megírtam, hogy ”ezeknek a nagyságáknak a levetett ruháiból” jutott a szabadkai, meg a nikšići kórházaknak, de ebből a csomagból osztogat a Vöröskereszt is. Persze, ezt már nem közölték.

– Mi történt a hitközség ingatlan-vagyonával?

K. A.: Három épületünk volt, kilenc tanteremmel és iskola-lakásokkal. Ezt elvették... Jönnek egyszer csak, hogy fizessünk adót. Mondom nekik, hogy államosították. Azt válaszolják, nincs átírva; valakinek meg fizetni kell... Hát mi fizessünk?!... Vitatkoztunk... Jött a topolyai belügyi főnök és kérdezte: ”Mit vitatkozik ezekkel a némandokkal? Miért nem jött énhozzám?” Honnan tudhattam volna, hogy a belügyi főnökhöz kell fordulni ez ügyben? Egyszer azzal hívatnak bennünket, hogy elveszik a templomot. Hétfői napon kellett jelentkezni. Mint mindig, most is együtt mentünk a Veszelity plébános úrral. A községházánál ott áll egy seregnyi ember, kapákkal, kaszákkal. Kérdi a községi elnök: ”Mit akarnak ezek az emberek?” Mondjuk: ”Várják, mi lesz a templommal.”, mire ő: ”Mondják meg nekik, nem bántjuk a templomot.” A temetőket, a templomkerthez hasonlóan szántóföldként kezelték. A beszolgáltatások idején, egy szombaton behívtak a községházára. Kiszabták, hogy a ”temető-

ért” hétfőn, kilenc óráig be kell adnunk 35 mázsa búzát. Amennyiben ennek nem teszünk eleget, akkor engem elvisznek... Vasárnap szóltunk az embereknek, hétfőn reggelre tarisznyában összehordták a búzát. Azt mondták: ”Bennünket elvihetnek, de a papunkat nem engedjük!” A gyerekek hitoktatását a faluban Veszelyi plébános úrral közösen tartottuk számon. Aki nem járatta hitoktatásra a gyerekét, annál nem eskettünk, nem temettünk... Volt olyan szomorú eset, hogy a tanító ideállt a kapuba és nem engedte, hogy a gyerekek bejöjjenek hitoktatásra. Másnap felmentek hozzá az édesanyák és számon kérték, hogy mi jогon tette ezt. Ő szocialista szellemben neveli a gyerekeket – válaszolta. Erre az anyák azt mondták: ”Akit maga szül, azt úgy neveli, ahogy akarja, ezeket mi szültük, mi neveljük, mégpedig úgy, ahogy jónak látjuk. Ha maga még egyszer ilyet merészel tenni, magára vessen. A törvény engedi a hitoktatást és mi élünk vele!” A világ felé mindig azt hangoztatták, hogy itt szabad a vallásgyakorlás... Az 1974-es vallástörvény megjelenésével egyidejűleg látott napvilágot egyik újságíró tollából a Magyar Szóban Az egyház romboló munkája című írás. Ezt a cikket elolvastva egy Lelkész Egyesületi közgyűlésen felszólaltam: ”Tessék megmondani uraim, hogyan jöhetnek el önök ide közénk, amikor mindannyiunkat börtönbe kellene záratni. Az egyház romboló munkája című cikkben a szerző nem mondja, hogy ki, hol és hogyan rombol, tehát ez a vád mindannyiunkra érvényes. Kérem szépen, aki romboló munkát végez ebben az országban, azt be kell zárni.” Megkérdezték tőlem, hogy nálam van-e az említett cikk? Elővettem... Azt mondták erre, hogy ők most ismeretnék az új vallástörvényt. Ismét szót kértem és felálltam: ”Kérem szépen, mi ezt a törvényt elfogadjuk, csak azt kérdezném, hogy kinek készítették? Nekünk, vagy a külföldnek? Ha nekünk, akkor mondják meg, hogy hol tudom én ezt fgy alkalmazni?” Azt is elmondtam, hogy nem másból indulok ki, hanem saját magamból. Akkor született az unokám. A lányom az iskolában tanított. Az igazgató azt mondta neki, hogy a gyermekét vigye el másik helységbe kereszteltetni. Mondtam a tisztelt uraknak, hogy ha ilyesmi előfordulhat, akkor tegyék be

az új törvénybe, hogy nem lehet pedagógus, aki vallásos. Erre azt a választ kaptam, hogy nem egészen így van ez, és, hogy "nem kell mindjárt propagandát kifejteni". Azt is tudomásukra hoztam, hogy én úgymeg megkeresztelem az unokámat. Hát miért kellene nekem a harmadik faluba elvinnem? Miért kényszerítenek arra, hogy hazudjak? Volt olyan eset is, és ezt is elmondtam azon a gyűlésen hogy megbíztak embereket azzal, győzzék meg a hívő szülőket arról, hogy helytelen úton járnak. Mondom: "Győzzön meg engem a lányom: te apám téves úton jársz és ha te nem térsz meg és nem változol meg, nem járok többé hozzád."... Hát kellemetlen volt nekik. Röviddel ezután hívat engem az egyik belügyes és azt kérdi, hogy miért mondtam ott, azt, amit mondtam. Miért nem jöttem hozzá?... "Én azt sem tudom, hogy maga kicsoda, most látom életemben először. Azokról pedig tudtam, hogy tagjai a Vallásügyi Bizottságnak." Erre ő azt kérdezte: "Jel' vama Verska Komisija vlast?" (Magának a Vallásügyi Bizottság a hatalom?) Mondom: "Meni je vlast." (Nekem az.)... Amikor ezt közöltem az újvidéki Vallásügyi Bizottsággal, azt tanácsolták, hogy adjam be írásban a történeteket és majd ők megvitatják... Gondoltam magamban: négy szemkőzt voltam a belügyessel, akár le is tagadhatja, engem meg megbüntettek rágalmazásért...

– Fizikailag is bántalmazták?

K. A.: Nem. Soha, de lelkiekben annál inkább igyekeztek megtörni.

*

Az ebéd alatt a mára terelődik a szó. Már az első mondatokból kiderül, mélységesen egyetértünk abban, hogy a gyászos idők még nem értek teljesen véget. A romokban heverő és az ostrom alá vett városok talán még lerombolatlan, ám kiszámíthatatlan sorsú templomai, összeroppant gyülekezetei mellett más gondok is nyomasztják az egyházakat. Lesújtó a paphiány, főként a Református Egyházban. Féltő, hogy azok közül, akik egy-két éven belül kikerülnek a magyarországi teológiai egyetemekről, sokan úgy döntenek, nem térnek vissza.

K. A.: Nem hagyhatom említés nélkül a Sepsiszentgyörgy melletti, illyefalvi találkozót. Mi, magyar reformátusok valahogy "szét vagyunk szaggatva". Egy valamilyen közös, lelki kapcsolatot akarunk teremteni: közös énekeskönyvet, közös liturgiai könyvet szeretnénk. Revizionizmussal vádolnak bennünket. A Református Világszövetség elnöke szlovák. Ha nemzetközi találkozókra vagyunk, mindig, mindenütt ugyanazokkal a vádakkal illetnek bennünket. Még talán Kárpátalján a legjobb a helyzet, ott már Nagybereken megnyílt a Református Gimnázium. De a nyugati világ sincs sok mindennel tisztában. Három évvel ezelőtt hollandiai testvéreink vendégeskedtek nálam. Meglepődtek azon, hogy én magyarul prédikálok és nem szerbül. Mondom, itt a nép magyarul érti meg a szavamat. Ezt egész egyszerűen nem értették.

*

Arra is egykettőre fény derült, hogy a két felekezetnek, mármint a reformátusnak és a katolikusnak nagyon hasonló gondokkal kell megküzdenie. A több évtizedes üldöztetés, megalázás, mindennapos gyálázás, mocskolás megtette a magáét. Vajon mennyi időnek kell elmúlnia ahhoz, hogy helyrejöjjenek a dolgok? Óhatatlanul felmerül bennünk a kérdés: helyrehozhatók-e egyáltalán?

EZT ÍRTA AZ ÚJSÁG:

**POLITIKÁT SPORTOL A PAP,
FÜTYÜLÉSRE TANÍT A TANÍTÓ,
SOVINIZMUST KEVER A BOLTOS**

Egy moravicai sportbotrány háttéréből

Most a falu készül botrányra a jómadarak ellen

A közelmúltban három nem mindennapi esemény zajlott le Moravicán, illetve egyes helybeli lakosokkal kapcsolatban.

Az egyik az, hogy a helybeli "Szloboda" labdarúgó csapat titkára, ifjú Lovas Mihály, aki egyben a járási kereskedelmi vállalat (Szremag) fiókjának vezetője, a karagyörgyevői csapat elleni mérkőzésen arcul csapta az ellenfél csapatának egyik szerb játékosát. A másik dolog, hogy a labdarúgó csapat vezetőségéből eltávolították Kis Antal református lelkészt. A harmadik pedig, hogy június 29-én a topolyai helyőrség csapata elleni mérkőzésen a moravicai csapat egyes vezetőségi tagjai, néhány játékos és néző botrányos viselkedésére került sor.

Kis Antal lelkészt azért zárták ki a vezetőségből, mert több mérkőzés során illetlen, sportszerűtlen megjegyzéseket tett a játékvezetőre és az ellenfél egyes játékosaira, különösképp, amikor a moravicai csapat szerb csapat ellen mérkőzött. A június 29-i botrány pedig ebben nyilvánult meg: mivel a topolyai csapat jobb volt, a helybeli pedig mindenáron győzni akart, egyes emberek kimutatták nemcsak durva, sportszerűtlen, hanem sovinszta, a testvériséget és egyseget sértő, néphadseregünket becsmélő magatartásukat. Helytelenítve a bíró ítéleteit nemcsak a játékosok, mint például Tót József tanító, hanem a rendezők, a vezetőség és néhány néző részéről is rosszindulatú megnyilatkozásokra került sor. Lovas Mihály rendező például a pályára futott, szidalmazni kezdte a bírót, meg is akarta ütni, de visszatartották. Ám a vezetőség más tagjainak magaviselete miatt is, a játékvezető kénytelen volt több ízben félbeszakítani a mér-

közést. A játékosoknak és a vezetőségi tagoknak magaviselete oda vezetett, hogy néhány néző is a pályára rohant szidalmazva a bírót, miközben egyes ellenséges elemek kihasználva ezt kimutatták igaz arculatukat, sovíniszta szavakat kiabáltak, az iskolás gyerekek még a legvérmesebb szurkolóhoz sem illő módon ordítoztak, füttyültek, szidalmazták néphadseregünk játékosait.

Nem véletlen, hogy lejátszódtak ezek az események Moravica életében s nem közönséges sportszerűtlen viselkedésről van szó. Ezek az események a tehetetlen reakció megnyilatkozásai. Moravica dolgozó népe között akadnak még, akik visszaélve hivatásukkal tudatosan romboló, népellenes politikát folytatnak, vagy elvakultságukban a népellenség táborába szegődtek. A sport és kultúrmunka azok a csatornák, amelyeken keresztül a reakció patkány módra rombolni akar a falu életében. Éppen ezért a fenti események szálai messze vezethetők vissza, a sportpályai botrányoktól a moravicai parókiához, onnan pedig egész a Horthy-fasisztákhoz.

*

De vegyük sorjában a dolgokat.

Kezdjük talán a vezetőségből kibobbant lelkésszel, a nagy szurkolóval. Kis Antal mindig agilis ember volt. Ezt nem tagadja senki, kiváltképp mostanában sokat szaladozik ide-oda a faluban. Mindenkiel jó barátságot akar fenntartani, különösen egy-két tanítóval és kultúrmunkással. Ezek körében akarja éreztetni hatását. Amikor például csapata szerb csapattal játszott, s veszített, oda-oda mondta a tömegben állva hatásvadászóan: Ha nem volnánk magyarok, nem állnánk a lista végén – mintha az volna a baj, hogy csapata veszített, nem pedig az, hogy az ellenfél jobban játszott. Persze ezzel másokat is biztatott, hogy hasonlóan nyilatkozzanak. Különben a kultúrkörben az utóbbi időben nem dolgozik, csak kapcsolatot tart fenn néhány taggal. Helyette inkább az embereket próbálja elkedvetleníteni a munkától, hogy például hol vannak azok a jó darabok, amelyeket régebben előadtak. Utal ilyenkor például azokra az irredenta darabokra, amelyeket néhány évvel ezelőtt a vezetőség hibájából, amikor

még ott dolgozott ő is, – szfnrehoztak Moravicán. A ”boldog idő hová lettél” – féle dolgokat tünteti fel, ezek hiányoznak Kis Antalnak és még néhány más reakciónak.

Ez az ember aki annak idején kihúzta magát a fasizmus elleni fegyveres harc alól, minden okot felhozva voltaképpen megszökött a Petőfi brigádból, más dolgokkal is foglalkozik. Mindenáron azon van, hogy a tanulóifjúságot elidegenítse az ifjúsági szervezettől. Mese délutánt, bibliaórákat rendszerint akkor tart, amikor a Népi Ifjúságnak van értekezlete s ez nem is esik nagy nehézségébe hiszen jó támaszponttra talált egyes lelkiismeretlen tanítóknak.

Kis Antal azonban mindezzel korántsem elégszik meg. Pártfogásba vett néhány spekuláns gazdag parasztot is, mint például Hallgató Lajost. Ennek a közismert izgága clemnek, aki például nem egyszer kihívóan kijelentette, hogy amíg lesz egy szem krumplija, nem lép be a szövetkezetbe, pénzt kölcsönzött, hogy az az adóját rendezze. Annyi biztos, hogy a moravicai szövetkezetnek nincs is ilyen Hallgató Lajos féltre szüksége, de a lakosság nem engedheti meg, hogy az ilyen elemek romboló munkát folytassanak. Kis Antal talán már nem emlékszik arra, hogy az ő édesapja egy becsületes dolgozó volt, aki mint kocsis 30 esztendeig volt más keze-lába? Vajjon, ha másért nem hát az apja megbecsüléséért nem volna-e érdemes megbecsülni magát abban az országban, abban a környezetben, amely teljes szabadságot ad hivatása betöltésére, a szabad vallásgyakorlásra? Amint a fentiekből látjuk Kis Antal tudatos reakción, sovinizta politikát folytat s más embereket is igyekszik megszerezni az ilyen bűnös ténykedésre.

Hosszú lenne, ha mind felsorolnánk Kis Antal ellenséges ténykedését, amit közvetlenül vagy mások útján folytat. Moravica lakossága felháborodással veszi tudtul ezeket a tényeket, s Kis Antalnak szerintük sem a sportvezetőségben, sem a Népfrontban nincs helye.

Nézzük most már kik a lelkész legjobb barátjai s milyen emberek azok. Itt van például Tóth József tanító.

Azt mondhatná valaki, nem is csoda, hogy jó viszonyban van Kis Antallal, hiszen mindketten sportemberek, a sport összehozta őket. Összehozta ám, de nem a sport, hanem az, hogy Tóth József elvakultságában híven követi a sovinizmust szító lelkészt. Ez a hivatásától elrugaszkodott tanító például a gyerekeknek kötelezővé tette a labdarúgó mérkőzések látogatását, jobbanmondva a gyerekek ingyen mehetnek a mérkőzésekre. Hasonszőrű kolegiáival betanította az iskolásgyerekeket a szurkolásra, ha kell az ellenfél csapatának kifütyülésére, egyszóval arra, ami ellen a sport terén is komoly harc folyik. Így került például sor arra, hogy egy-két tanuló a topolyai helyőrség csapatának játékosait és a bírót kövekkel dobálta, nem beszélve arról – mint már fent említettük – hogy az egész diáksereg elítélendő módon viselkedett.

Tóth azonban az iskolán és a sporton kívül mással is foglalkozik. A gazdag parasztnak például adófellebezéseket írt. Aztán mivel nagyon szereti a pénzt, Lovasnál, a Szremag igazgatójánál kijárta, hogy feleségét ott alkalmazzák. Mivel azonban felesége nem igen jár el dolgozni, ő helyettesíti, úgyhogy kiszolgál a boltban vagy más dolgot csinál, miközben elhanyagolja tanítói hivatását. Tóth József és még egy-két társa, a reakció, a sovinizmus kelepccéjébe esve, híven kiszolgálják az ellenséges érzelmű lelkészt, eszközt adnak a kezébe, hogy folytathassa romboló munkáját.

Vajjon mit várhat az ilyen tanítótól Moravica dolgozó népe? Vajjon biztos lehet-e abban, hogy komoly kezekben van letéve gyermekeinek nevelése? A szülőket az aggodalom tölti el, hiszen az ilyen tanító, láthatjuk hogy mire neveli a gyerekeket: a testvériség-egység megszilárdítása helyett annak megbontására, eszköznek használja fel őket a sovinizmus szítására. Hol vannak az ilyen tanítók a szocialista arculatú tanítótól, aki biztos kezekkel vezeti az iskolát, világosan látja a célt és az iskolán kívül is hathatósan bekapcsolódik a falu politikai, társadalmi és kultúréletébe, hatékonyan közreműködik a falu elmaradottságának felszámolásában? Ilyen tanítóra például,

mint Tóth József, Moravica lakosságának éppenséggel nincs szüksége.

Vannak még azonban a faluban akik egy dudát fújnak Kis Antallal. Elsősorban a már említett ifjú Lovas Mihály, a Szremag igazgatója ez, akit annyira fűtött a sovinizmus, hogy arculütött egy szerb játékost és a júniusvégi sportbotrány egyik főalakja volt. A járási labdarúgó szövetség bizottsága előtt Lovas azzal védekezett, azért ütötte pofon az ellenfél csapatának szerb játékost, mert az szabálytalanságot követett el a moravicai csapat egyik játékosa ellen. A másik esetben pedig azt hozta fel mentségül, hogy megfélemlített magáról. Úgy gondoljuk azonban, hogy az események pontosan megrajzolták ifjú Lovas Mihály igazi arculatát s joggal kérdezzük, vajon egy ilyen ember, hogy ülhet még mindig ott az igazgatói, üzletvezetői székben. Tóth Józseffel együtt például ő volt állandóan az, aki nem hajtotta végre a sportvezetőség határozatát, illetve másképp hajtotta végre, úgy ahogy a lelkesnek, a reakciónak legjobban megfelelt.

*

Mindezek után nyilvánvaló, hogy kit terhel a felelősség Moravicán a sovinizmus szításáért az iskolásgyermek helytelen neveléséért. Kis Antal az aki néha nyíltan, de inkább a háttérbe húzódva, a reakciónak híveket szerezve a fenti személyekben, sovinizta gyűlöletet szít, a vallást mézesmadzag gyanánt a reakció eszközeként használja, félrevezeti a hívőket. Kis Antal és a többiek visszasírnák azt a rothadt múltat, amely ellen annyit és olyan szívósan küzdött Moravica dolgozó népe.

Moravica népe azonban most sem tűri el, hogy a testvériség-egység megbontói garázdálkodjanak közöttük nem engedi meg, hogy bárki is megbontsa szocializmust építő sorait.

Az a nép, amely tudott harcolni jogaiért és ki is vívta azokat, tud harcolni és legyőzi a felbukkanó, elvetemült reakciós elemeket.

Ebből az eseményből pedig levonja a tanulságot, hogy még éberebben kell őrködni a testvériség-egység fölött, még jobban kell

tömöríteni szocializmust építő sorait, hogy senki fiának ne jusson eszébe próbálkozni a testvériség-egység megbontásával.

Galambos István népképviselő
Földi Sándor téglagyári munkás
Nagy József kereskedősegéd
Pazsa József népfronttitkár
Tóth Dániel szövetkezeti tag

(MAGYAR SZÓ, 1952. július 10.)

Politikát sportol a pap, függlésre tanít a tanító, sovinizmust kever a bollos

Egy moravicaí sportbotrány hátteréből

Most a falu készül botrányra a jómadarak ellen

A KÖZELMULTRAN három nem mindennapi esemény zajlott le Moravicián, illetve egyes helybéli lakosokkal kapcsolatban.

Az egyik az, hogy a helybéli »Szoboda« labdarúgó csapat tükör, ifjú Lovas Mihály, aki egyben a járási (kereskedelmi) vállalat (Szemes) főkezelője vezetője, a karagöygyevi csapat elleni mérkőzésen arcotlappal az ellenfél csapatának egyik szerb játékosát. A másik dolog, hogy a labdarúgó csapat vezetőségéből elavulttá váltak Kís Antal református lelkész. A harmadik pedig, hogy június 29-én a topolyai helyőrség csapata elleni mérkőzésen a moravicaí csapat egyes vezetőjét tagjai, néhány játékos és néző botrányos viselkedésére került sor.

Kís Antal lelkész azt állítja ki a vezetőségből, mert több mérkőzésen szíven, sporteszerűen megjegyzéseket tett a játévezetőre és az ellenfél egyes játékosaira, különösen, amikor a moravicaí csapat szerb csapat ellen mérkőzött. A június 29-i botrány pedig ebben

nyilvánult: megérte a topolyai csapat jobb volt, a helybéli pedig mindenáron győzni akart, egyes emberek kumuláltak nemcsak durva, sporteszerűen, hanem sovinszia, a testvériséget és egyéget értő, néphádseregünket becsmérlő magatartásokat. Helyileg névbe a bíró ítéleteit nemcsak a játékosok, — mint például Tóth József tanító, — hanem a rendezők, a vezetőség és néhány néző részéről is rosszindulattal megnyilvánulásokra került sor. Lovas Mihály rendezői pártján a pályára futott, azidőszakban kezdte a bíró, meg is akarta ütni, de visszatarították. Am a vezetőség más tagjainak magaviselete miatt is, a játévezető kétségbeesetten volt közbene a félszemélyi a mértékét. A játékosoknak és a vezetőségi tagoknak magaviselete oda vezetett, hogy néhány néző is a pályára rohant, azidőszakban a bíró, mielőtt még egyes eloncsogás e nemek kihasználva ezt kumuláltak igaz arcukat, sovinszia szavakat kiabáltak, a sajtógyerekek még a legvéresebb szemekelőzést sem bíló módon ordítottak, futyítottak, azidőszakban nép-

hadsergünk játékosait. Nem véletlen, hogy lejátszódtak ezek az események Moravica életében a nem közönséges sportesemények viharától van szó. Ezek az események a lehetetlen reakció megnyilvánulása. Moravica dolgozó népe között; a Kádárak meg, akik visszafelé hivatalosulki tudatosan romboló, népelélenes politikát folytattak, vagy elvakultságukban a népelélenes labdarúgásba szegődtek. A sport és kulturumunka azok a csatornák, amelyeken keresztül a reális pártkormányokra rombolni akar a falu életében. Eppen ezért a fenti események azidő mezeje vezetők v. a sa, a sportpályai botrányoktól a moravicaí parókához, ottan pedig egészen a Horthy-fasizistához.

DE vegyük sorjában a dolgokat. Kezdjük talán a vezetőségből kidobott lelkésszel, a nagy szűkölkövel. Kís Antal mindig agilis szűkölkö volt. Ezt nem tagadja senki. Kválkülép mostanában sokat szaladok ide-oda a faluban. Mindenkiivel jóbarátsgot akar fenntartani, különösen egy-két tanítóval és kultúrunkával. Ezek időben akarja érezetlén hatását. Amikor például csapata szerb csapattal játszott, a vezetők, oda-oda mondta a tüzegben állva határvadászban: Ha nem volnék magyarok, nem élnék a lista végén — mint

érdemes megjegyezni abban az országban, abban a környezetben, amely teljes szabadságot ad hivatalos becsületre, a szabad vallásigra korlátoz. Amint a felelősköből látjuk Kís Antal tudatos reakciója, előnyös politikát folytat a más emberekkel is igyózzák megismereni az ilyen bűnök ténykedésére.

Hosszu lenne, ha mind közönségek Kís Antal ellenélenes ténykedését, amit közzelvalton vagy mások útján folytat. Moravica lakosokai felebarátoktól vezri tudtak ezeket a tényeket, a Kís Antalnak — szerintük — sem a sportvezetésben, sem a Népfrontban nincs helye.

Nézzük most már, kik a telexes legjobb barátjai a milyan emberek azok. It van például Tóth József tanító.

Azt mondhatná valaki, nem is csoda, hogy jóvásonyban van Kís Antal, hiszen mindkét sportesemények, a sport események ökök. Csak hozta ám, de nem a sport, hanem az, hogy Tóth József elvakultságában hívón kévelt a sovinizmust szűkölkö lelkésszel. Ez a hivatású elrugaszkodott tanító például a gyerekekkel telexesvé lette a labdarúgó mérkőzések látogatását, jobbanmondva a gyerekek ingyen mehetnek a mérkőzésekre. Hasznosulni közzelvalton betanította az iskolagyerekeket a szerkölésre, ha kell az ellenfél csapatának kifizetésére, egyelőre arra, ami ellen a sport

MAGA SZAB TÖRVÉNYT A MORAVICAI PAP

Amikor az egyházközségi vezetők a kerftésen másznak

Igaz, Moravicán történt: Veszelic Pál tisztelendő úr jogtalanul és önkényesen, a hideg, esős őszi napok idején leszedette Szöllösi János tanító lakásáról az ablakokat és a konyhájáról az ajtót.

Most nem bocsájtjuk annak tárgyalásába, hogy Szöllösi tanító milyen ember, vannak-e hibái és milyen kérdések vártak még megvitatásra közte és a katolikus egyház között. Mint tényt kívánjuk megállapítani azt, hogy a moravicai tisztelendő úrnak ez a cselekedete nem csak jogtalan, de embertelen is volt Szöllösi héttagú családjával szemben. Tudta a tisztelendő úr nagyon jól azt, hogy Szöllösi Pacsérra való áthelyezése után, amint ott megfelelő lakást fog kapni, átköltözik és kiűrti a moravicai kántorlakást.

Azt is nagyon jól tudta a tisztelendő úr, hogy a pacseri népbizottság nem tudta még megoldani Szöllösi tanító lakáskérdését. Pacséron ugyanis csak egy megfelelő lakás volna Szöllösi tanító héttagú családja részére, a volt katolikus kántorlakás. Az épületet, amely jelenleg üresen áll, csak nagyobb és költséges átalakítással lehetne újból lakhatóvá tenni, amit a pacseri népbizottság vállalna is, de nem tud megegyezni a plébánossal. A plébános úr haszonleső szándékból csak úgy volna hajlandó a megegyezésre, ha a népbizottság rendbehozná az épületet, a lakbért azonban a plébános úr szedné be a tanítótól.

Veszelic Pál bosszútól hajtva, önhatalmúlag, a néphatóság megkerülésével hajtotta végre embertelen cselekedetét. Hiába kérte Szöllösi felesége a "lelkiatyát", legyen tekintettel legalább három apró gyermekére és a két, beteg nagyszülőre, a tisztelendő úr fekete, kerges szíve nem tudott meglágyulni. Az egyházi vezetőség négy tagja: Bakos Lajos és fivére, Beszédes Ferenc és Nemes István a tisztelendő úr parancsára, tolvajok módjára, a kerftésen keresztül hordták

ki az ablakokat, mert a kapu zárva volt. Igaz, hogy a dolognak ez a része már a néphatóságra tartozik, mert fennálló törvényeink értelmében senkit sem lehet kiűzni lakásából az utcára.

Hisszük, hogy a moravicai népbizottság megtalálja a módját hogyan tanítsa törvénytiszteletre ezt a tiszteletlen tisztelendő urat.

V. L.

(MAGYAR SZÓ, 1952. november 5. ÚJ FALU rovat)

A moravicai pap felebaráti szeretete



... avagy, hogyan kerül az egyházközségi vezető a ke-
rités tetejére